

Szerkesztőségi iroda:

Rimaszombat, temető-utca 12. sz. Ide intézendő a lap szellemi részét érdeklő minden közlemény és levelezés.

Bérmentetlen levelek nem fogadtatnak el. Kéziratok nem adatnak vissza.

Előfizetési díj:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.

GÖMÖR-KISHONT.

VEGYES TARTALMU HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN HÉT VASÁRNAPJÁN.

Kiadó-hivatal:

R.-szombat, Losonezi-utca 24. sz. **Rábely Miklós** könyvnyomdájában. — Ide intézendők a kiadóhivatalt illető előfizetési pénz-, hirdetmény-nyilvántér-és felszólalások.

Hirdetési díj:

Egy négyhasábos petisors térfogata 5 kr.
Bélyegdíj: minden beiktatás után 30 kr.

Nyilvántér:

Egy sor 20 kr.

Előfizetéseket elfogad: A „Gömör-Kishont“ kiadóhivatala Rimaszombat Losonezi-utca 24. sz., nemkülönbön minden hazai postahivatal. Az előfizetések legzélszerűbben posta-utalvány útján eszközölhetők. — **Hirdetéseket** csak a kiadóhivatal vesz fel.

A pletyka.

Néhány évi tapasztalat bizonyítja, hogy a kisvárosoknak szokásos betegsége, a társadalom egyik kóros nyavaijája nálunk is felütötte fejét s ez idő szerint magasabban hordja, mint valaha. Ez a pletyka.

Azt hiszem, nem magyar földön termett először. A neve is ezt látszik bizonyítani.

Egyébiránt magyar neve is van: mende-monda, trics-tracs, fecsegés-locsogás; de ezek nem fejeznek ki oly erős és rosz fogalmat, mint a gyűlölt — pletyka.

Vajha számkivethetők a mi jó szabadalmas városunkból!

Némely ember, némely asszony örökké a más dolgával törődik.

Miért?

Nem jobb volna, ha kiki a maga háza előtt seprene? Hisz' minden embernek megvan a maga baja és panasza. Törődjék hát mindenki a maga dolgával.

De hát mit is használ az a czudar fecsegés, az a haszontalan pletyka?

Megkönnyebbül-e általa szívünk fájdalma? nemesebb e érzületünk?

Az is, a ki téled hallja, megutál érette, vagy legalább hallgatólágy így szól magában: őrizkedem ettől az embertől, mert a mint másokat megszól, és képes rágalmazni, úgy engem sem fog megkímélni rosz nyelve a sértegetéstől.

Urak és hölgyek! kicsinyek és nagyok!

örvendők és szenvedők! Gondolkozzunk csak egy kissé! Szálljunk magunkba, s kérdezzük meg ott a kebelben azt a kis bírót: nincs-e mindnyájunknak tévedése? vajjon mentek vagyunk-e mi is a hibáktól? Avagy jól esnek-e nekünk is, ha akár szembe, akár — ez még czudarabb — hátunk mögött valaki a haszontalan rágalom szuró fegyverét szegezne ellenünk.

No hát ne tegyük azt mással, a mit magunkról nem szívesen szeretnénk hallani. S használjuk fel a farsang vigására rendelt napjait a a nemesebb szórakozásra, vidám időtöltésre a nélkül, hogy a rágalom kigyóként mardosó törét forgatnók meg velünk együtt élő embertársunk kebelében.

Próbáljuk meg csak elhagyni e szégyenletes kisvárosi szokást, eldobni e két élő tört, megölni e sziszegő kigyót, kísértünk meg csak fölhagyni azzal a még eselédékhez sem illő gyalázatos és szemérmetlen cselekedettel, hogy valakihez szennyes tartalmu levelet írjunk, s róla ocsmány híreket terjesszünk!*)

Törekedjünk csak egy kissé megszüntetni ez illetlen és ferde nevelést eláruló szokást, hiszen úgy sem használunk vel magunknak, sőt ártnak vele ha más becsületét rágalmazással megtámadjuk.

Igaz, vannak olyan bűnök, melyeket nem büntet a polgári hatóság, nem üldöz a királyi törvényszék, nem csukat el érte a városi kapi-

* A hazában legalább tíz kisebb várost ismerek annyira-mennyire, de bennök ílyet több-kevesebb tartózkodásom után még nem hallottam.

tány; az efféle bűnök közé sorakozik az alattomos uton terjesztett pletyka is; azonban akarjuk-e hogy bennünket szeressenek felebarátaink, ohajtsuk-e, hogy ne sértsenek ellenségeink, kívánjuk-e, hogy a magunk körében, habár szerény is az, becsülés és ragaszkodás tárgyai legyünk?

Ha igen, akkor a kisvárosi életnek, a boldogulásnak, előhaladásnak egyik nagy akadályától, a rosszakaratu rágalmazástól, a pletykától, dugjuk be fülünket, ne hallgassuk meg mások ilyenemű silány beszédjét, sőt vessük meg, a ki ílyet fecseg, és magunk se legyünk terjesztői e nem illő, s ferde nevelésünket élénken jellemző szószátyárságoknak. Mit is mond a jó magyar példaszó: Ne szólj szám, nem fáj fejem!"

Ha valamikor, épen most helyén való ennek emlegetése egy ilyen derék kisvárosban, mint a milyen Rimaszombat, a melyben a haladásnak oly sok jó magva, előfeltételei föltalálhatók, csak ember kell a gátra, a ki vezesse az itteni boldogulásra, a jóra fogékony kebleket.

Még csak egyet a pletykáról! Hány ember van olyan, a ki nem érezte volna egyszer-más-szor a pletyka áldástalan fulánkját? Van-e valaki, ki nem ért egyet velünk, midőn a trics-tracs-esot irigy boszunak nevezzük? El hát vele!

Mondhatná valamely nyájas olvasó, hogy minek hányjuk a falra a borsót! miért erőtlenedünk a szél ellen? Hiszen beszédünk csak annyi, mint Don Quichotte hareza a szélmalom ellen. Így volt ez mindég, és így leszen mindég a ki-

T Á R C Z A.

Ó h a j t á s

Földmives, iparos,
Legyen szorgalmatos;
Gyáros, kereskedő
Legyen törekedő;
Tisztviselő, író
Legyen munkabíró;
Egyesek, közügyek
Előre menjenek;
Szerenese meg jólét
Aradjon szertesztét;
Atok, árviz, vizzály!
Hazántól messze szállj!
Az bennem az érzet:
Viruljon e nemzet!

R.

Csák Máté.

(Trencsenyi Csák Máté, 1260—1321. Irta: Pór Antal. Budapest, 1888. Megjelent a „Magyar Történelmi Elettajozok“ ez. váltalában.)

Csák Máté középkori történelmünk legérdekesebb alakjai közé tartozik. Typusa a középkori magyar főnemesség, bár annak csak árny-, nem egyszersmind fényoldalait egyesíti jellemében. A felmaradt adatok nem elégségesek ugyan életrajza teljes összeállításához, de elégségesek, hogy őt rakoncátlan, önző dynastának, valóságos rabló lovagnak mutassák be. Irodalmunkban a lángeszű Kisfaludy Károly, ki maga is a Csák-nemzetség egyik késő utódja, a „szepőlőten szabadság“ hőseül állítja őt elének. Ezt a történelem határozottan megczafolja ugyan, de az ellentétes felfogások csak érdekesebbé teszik alakját.

Krónikáink a Csák nemzetség eredetét felviszik Előd vezérig. Előd fiának, Szabolcsnak, unokája Csák-építő Csákvárúta Vértes hegység alján. Mennyiben fogadható ez el történelmi tény gyanánt, ma már ki nem mutatható. Az tény, hogy Csákvár a XIII. században valóban a Csák nemzetség birtoka volt.

A nemzetségnek több ága szerepel, melyek tagjai közül csak a főbbeket említe a meg. A soproni ágból származott Ugrin, esztergomi érsek 1204-ben; ennek öcsese Miklós, pozsonymegyei ispán. Ugrin néven még két érsek ismeretes ez ágból; a kalocsai, ki a Muhi pusztán esett el a tatárok ellen, s a spalatoí.

Az ugodi ág öse Demeter, kit bannak s bakonyi ispánnak czimeznek az oklevelek, Fia Móricz, ki atyját s fivérét túlélte, Amadé nádor leányát, Katalint vette nőül,

de 3 év múlva, mindketten a visszavonult magányos életet kedveivén, a Margitszigeten zárdába „rekeszkedtek.“

Az újlaki ág öse Domokos, IV. Béla alatt főpohárnok. Öcsese Mihály, Uros szerb fejedelem ellen harczol a király seregében, de utóbb V. István ifjabb király táborában találjuk Pósa testvérével s a Csák nemzetség azon ágával, melyből hősünk, a trencsenyi Csák származott.

Ezen ágat Máté ágnak nevezi szerzőnk, mivel hősünk nagyatyja, nagybátyja s maga is e nevet viselte. Ez ág családjára hősünk nagyatyjánál, kinek fiai Péter és Máté, feljebb nem ismeretes. Péter, hősünk atyja, V. István ifjabb király bolgár hadjárataiban „mint hatalmas oroszán“ harczolt, majd Istvánnak atyja elleni harczaiiban küzd öcsésével, Mátéval együtt. V. Istvánnak Ottokár ellen vívott háborújában is mindketten vitézkedtek. IV. László alatt országos hivatalokat viseltek, több ízben a nádori méltóságot is. A morvamezei csatában Ottokár ellen Máté vezette a magyar hadat azon győzelemre, mely a Habsburgház hatalmát megállapította, a mikor maga is nagy veszélyben forgott.

Ezek a Csák nemzetség jelesebb tagjai. Látjuk, hogy többen úgy egyházi, mint világi téren magasra emelkedtek, de közös, szinte családi jellemvonás beunók a hatalmaskodás, mely hősünkben, nemzetsége legkiemelkedőbb tagjában, a legnagyobb mértékben nyilvánul s teszi őt tipikus alakká.

Születése idejét hozzávetőleg 1260 tájára teszik s így már 30 éves azon időben, melyből első adataink maradtak fel róla. Ugyanis mint III. Endre főlovászmestere saját hadaival foglalja el a Habsburgi Albert pártján levő Németujvári Miklóstól Pozsonyt. Így látszik, ezen érde-meit nyerte a pozsonymegyei ispánságot.

Vitézi hírnevének ílyetén megalapítása után Mátéék nagyravágvása birtokszerzésben nyilvánul s ennek módjában nem igen válogatók. Örökölt vagyona alapján még nem tartozott az ország gazdag főnemesei közé; gazdagsága még távol állott Amadé nádoré vagy a Németujváriakétól. Legelőbb megvette a cseklézi uradalmat Abraham, szentgyörgyi gróftól, aztán a pozsonymegyei vöröskői uradalom felét 800 arany forint potom áron Deveseri Márton helyettes országbírótól, a kit az ílyetett, midőn annak ura, Tiborezfi Tamás perét elveszté. Majd Mikolai Péter gróffal az ugrózei uradalmat cserélte el 4 falnért, de e esere ellen a gróf fia óvást emelt, mivel Máté halálos fenyegetés és megfélemlítés által bírta rá atyját. Valóságos rabló lovag módjára pedig a szentmártoni apátság vágyölgyi birtokait: Vágújhelyt, Lubót, Debretét, Szerdahelyt, Patvarczot, Sztárát és Deákít önkényesen foglalta el. Hasonló sors érte a kolosi apátságot is Nyitramegyében.

Sőt másokat is segített Máté íly törvénytelen foglalásokban, pl. több pozsonymegyei nemest a pozsonyi káptalan esukárfalvi birtoka elfoglalásában.

De ezek csak apróságok azokhoz képest, melyeket nádor korában követett el, milyenül legelőbb az 1296. év második felében fordul elő. Ugyais a nádornak sok visszavételre adott alkalmat azon törvényes gyakorlat, hogy bűnvádi ügyekben, melyekben az, mint az ország főbírája ítélt, az ítélték összes javait, polgári perekben pedig a vesztes javainak két harmadrészét kapta bírói díjúl.

Máté ezt annyira és oly módon zsákmányolta ki, hogy maga a király, III. Endre, eljárását „országfosztogatásnak“ nevezte. Egy huron pendült vele öcsese, Csák Csák is, kire Máté, úgy látszik azon szennyesb ügyeket bizta, melyeket maga végezni még is átalított, így például Radván és Külső Karva falvak, Wech unokáinak birtokai kirablását, midőn 520 szarvasmarhat, 26 lovat, 1050 juhot és kecskét, 260 sertést mindentéle háziszerekkel raboltak el.

Úgy látszik, Trencsényt is íly törvénytelen módon foglalta el Máté, mert már ez időben „Trencsenyi“ néven fordul elő, holott azt törvényesen csak Venczel adományozta neki.

E törvénytelen foglalások ellen alkotó III. Endre hűveivel az 1298-iki törvényeket. Mivel azonban a koronajavak csaknem mind elfoglaltattak, a király képtelen volt sereget kiállítani s így hatalmasabb hűveivel kötött szövetséget a fosztogatók ellen, valamint külsegélyt is várt ípjától, Habsburgi Alberttól. Csák Mátét pedig 1299-ben a nádorságról letette s bár ő aligha rettent meg valami nagyon, mind a mellett 1300-ban ismét megjelent a királyi udvarban s némelyeket az elfoglalt birtokok közül visszaadott.

III. Endre elhunytá azonban alapjában megrendíté az országot. Hatalmas, sőt nem ritkán fékteleu főurak, mint László vajda Erdélyben, Brebiri Pál a tengermelékek, a Németujváriak a Duna és Száva közt, az Akosok, Abák és Csákok a felvidéken, Borsá Tamás fiai a Tiszántul szinte korlátlanul zsarnokoskodtak. De bármily törvénytelenégeket követtek el, az ország egységét nem bontották meg. A Németujváriak s Brebiriék ugyan már III. Endre alatt tettek kísérletet, hogy örökös hűbér birtokokat szerezzenek maguknak, de bevallott elszakadást nem mertek nyilvánítani.

III. Endre halálával a főpapság s főnemesség tehát egy értelműleg arra törekedett, „mint lehetne Szent István véreből sarjadó királyt találniok?“ De nem tudván egyetértésre jutni, két pátra szakadtak: a cseh és Anjou-pátra. Csak Máté, több kutfő szerint először az utóbbihoz tartozott, de csakhamar a cseh-pátra állott. Nagyon is nyomós oka volt a pártcsere. Venczel ugyanis mind-

sebb helyeken, s így a pletykafészket föl nem perzselhetjük, a rágalom mérges fulánkját sebzett kebelünkől ki nem téphetjük soha kevés lakosságú helyen!

A kedves olvasónak erre röviden azt feleljük: A hírlap író, ha szent hivatását ösméri és követi, egy személyben író és pap is, a legnemesebb értelemben. Kötelessége a társadalmat olykor-olykor egy-egy félszűzségére is figyelmeztetni, ama félszűzségről, korbácsával is, ha lehet leszoktatni. Ilyen félszűzség a pletyka is, a mely városunk egyik-másik derék emberét sem kiméli aljas ráfogásoktól, azért ez ellen, ha másként nem is, legalább e szerény sorokban nem volt felesleges foglalkozni.

Annyival is inkább, hogy városunknak idegen lakói, kik a centralisatio következtében kényszerülve vannak arra, hogy körünkben lakjanak, ha eltávoznak, társadalmi viszonyainkról a legkellemetlenebb emléket viszik magukkal. De e körülménytől eltekintve, a rágalmozó hírek terjesztése a leggyakrabban legnemesebb céljainknak gátolója lesz. Sok példa volt rá a múltban és sok példa van a jelenben is, melyek azt bizonyítják, hogy bizonyos, magukat művelteknek képzelő egyének, még mindig arra törekednek, hogy a művelt Európa határai a Lajthánál bevégyzödjenek.

Nyílt levél

Nagyságos Hanvay Zoltán urnak.

A Sárospatakon tanuló gömöri ifjuság körében pár évvel ezelőtt felmerült az az eszme, hogy Tompa Mihálynak, Rimaszombat nagy szülöttejének, emlékszóbor állitassék; a könnyen lelkesedni tudó ifjuság lelkét lehelle ez eszmebe, egyesület alakított, megindította a gyűjtést s első sorban önmagát adóztatván meg, lelkesedésének eredménye az lett, hogy ma már majdnem négyszáz forintot áldozhat a szent ügy oltárára.

De hol vannak az ezerek?

A nemes gondolkozású ifjuság lelkesedéséből évtizedek során át sem lehetne oly összeget összegyűjteni, melyből a nagy költőhöz méltó emléket emelhetnénk; a lelkesedésnek át kell mennie a nagy közönség körébe is, a mozgalomnak országossá kell vállania, hogy ha hamarabb nem is, legalább Magyarország ezredéves fennállásának évfordulóját, mi gömörmegyeiek, a halhatatlan érdemű költő szobrának teleplezésével ülhessük meg.

Tompa barátai még élnek: azok közül való Nagyságod is, kinek lelkét még most is heviti

ama barátság emléke. Meg vagyunk győződve arról, hogy a mai világban csak pillanatig tart a lelkesedés, a nagy férfiak emléke elmosódik a régieket felváltó újabb nemzedék kebelében, de azok, kik valaha jó barátok voltak, egymás emléket az utolsó kapa-földig tisztelik s egymásért lelkesedni tudnak mindenha.

E meggyőződés vezetett engem, mint a megyei sajtó egyik igénytelen vezetőjét, — s így a közvélemény tolmácsát — arra, hogy e nyílt levél alakjában Nagyságodhoz forduljak, mint oly férfihoz, ki nemcsak intelligenciájánál, széles hatáskörénél, hanem a nagy költő iránt való egykori barátságánál fogva is hivatva van arra, hogy kibontsa a zászlót, s a Tompa-emlékszóbor szemjéjét a zászló égise alatt megvalósítsa.

Az a lelkes tanuló kör, mely az eszmét megpendítette, azon az alapon, melyen elkezdte, munkásságát ezentul is folytatni fogja; e körnek célja az, hogy a nagy költő iránt való tiszteletet, mely, fájdalom, hova-tovább mindig jobban-jobban hamvadoz, a maga hatáskörében, mint egy szent Veszta-tűzet szüntelenül ébresztgesse s a kitűzött eszmének időről-időre kifelé is proselytákat szerezzen. E kör tehát az ő szent lelkesedésében meg fogja tartani a maga önállóságát és függetlenségét mindaddig, míg a kitűzött cél eléri.

De a nemes cél mielőbb csak egy valószínű, ha az a vármegye, mely a nagy költőt büszkén vallja magáénak, hasonló lelkesedéssel karolja fel az ügyet s azt népszerűvé teszi széles hazánkban mindenütt a hol magyarul beszélnek s a hol a legideálisabb érzelmű magyar költő még mindig nemes lelkesedés tárgya lehet.

E szélesebb körű mozgalom megindítására, egy, ugy számra, mint tekintélyre nagy bizottság szervezésére a siker reményével egyedül Nagyságod vállalkozhatik.

Tegye meg ezt mielőbb, annyival is inkább, hogy a nagy nemzeti ünnep megülésére alig van még néhány évnvi időnk s mi gömörmegyeiek mivel ülhethők meg méltóbban ezredéves fennállásunk emlék-ünnepét, mint nagy férfaink iránt való hálás kegyeletünk maradandó emlékoszlopával . . . ?

Fogadja Nagyságod kiváló tiszteletem nyílvánítását.

Dr. Veres Samu,
főgy. tan. szerk.

Levelezés.

Budapest, január hóban.

Tek. Szerkesztő ur! Ha az embernek hét lelke volna, mind a hétnek tudna most foglalkozást adni. De mi érdekelhetné a vidéket? mi az, a mit még az imponans módon fejlődő hírlapirodalom révén ott a Rima parton ne ismerenének . . . ?

A politikai láthatáron felhők tornyosulnak, tavaszra mindenki háborút sejt, pedig a fenyegető jellegű tárgya-

Erdély felé, hel László vajda bürtöne várt reá, mialatt Károly ügyeváratlan emelkedésnek indult. Az 1307-ik év nyarán Verner László és Csák János elfoglalják Budát s ez év okt. 10-én Károly hívei országgyűlést tartanak Pesten, hol nyílt levélben elismerik Károlyt királynak. De annak aláírói közt az ország 3 leghatalmasabb embere, t. i. Csák Máté, Németújvári Iván és László vajda nevei nem találhatók fel.

1308-ban érkezett meg a pápai követ, Fra Gentile, vagy mint latinosa nevezzük, Gentilis bíboros, Károly ügyének támogatására. Mindenek előtt a köznemességre kívánt hatni, hogy szabadítsa fel magát elnyomói igája alól, értvén az elnyomók alatt a főurakat, különösen az imént nevezett bármat. Ezek közt is, László vajda távol lévén a központtól, Csák és a Németújváriak jöttek főképp figyelembe. S a két családban atyáról fiura szálló régi gyűlöletet a bíboros okos politikával arra akarta felhasználni, hogy egyiket a másik ellensúlyozójává tegye. A Németújváriak előékenyebbeknek mutatkoztak ugyan iránta, de csak kétszínűsügből, s Csák hatalmasabb lévén, az ő megnyerését tartotta fontosabbnak. S hitte, hogy ezt keresztül viheti, ha kielégíti becsúgyát.

E czéllal nov. 10-én a pálosok kékesi zárójában, Visegrád közelében, találkoztak, hol Csák kinyilvánította, hogy kész magát a pápa parancsának alávetni, elismeri Károlyt királynak, kész az ország nyugalalmát előmozdítani, békét kötvén azon főurakkal, kikkel haragot tart. Viszent titkos pontban a bíboros biztosította Mátét, hogy megtéti őt tárnokmesternek, mely méltóságot akkor elsőnek tartottak, s az elfoglalt kir. jószágok közül csak némelyeket, a tisztesség okáért, tartozik visszaadni, a többit megtarthatja, csak az egyháziakat kell visszaadnia mind. Továbbá vállalkozott, hogy a kir. javakat egyéb elfoglalóktól visszaszerzi s visszaadja, mire fiával s a vele volt nemesekkel esküt tett.

Egy héttel e találkozás után, nov. 17-én, Pesten tartott országgyűlés újra elismerte Károlyt királynak, kijelentvén, hogy őt a nemzet szabad királyválasztási joga alapján választotta. Jelen volt itt Csák képviselője is, valamint Károly 1309-iki budai koronázásán is. Azonban az 1310-iki, szent István koronájával végbement koronázáson már nem képviseltette magát, a király társaságát autután sem kereste fel, sőt ismét fosztogatni kezdett. — Mily okok vezették Csákot, hogy a kékesi egyességet nem tartotta meg, a kútfők hiányossága miatt teljes határozottsággal nem deríthető ki; úgy látszik, hogy Csák a kékesi egyességet nem vette komolyan, vagy ha igen, azt, mint hatalmazkodó jellemével meg nem egyező, csakhamar mellőzte, s megvalósítására komolyan sohasem törekedett. A tények ezt tanúsítják.

lásokról a nagy közönség még nem értesült. Bécs, Berlin, Pétervár, készülődéseiket titokban tartják s mi jámbor avatatlan közönség azt hisszük, hogy a magyar országgyűlésen tárgyalás alatt levő véderő javaslatnak momentán értéke nincs, azt hisszük, hogy az csak előrelátó politika, melynek ezuttal közvetlen hasznát nem vesszük. Pedig a sejtelmek nem esznek s a fenyegető vész tavasszal nagyon könnyen lehetheti farsangi lelkesedésünket, melyet ezuttal nagyban fokoz az körülmény is, hogy az egyetemi semester beálltával sok pénz és még több fiatal tetterő gyűlt össze ismét ifju Budapestünkre.

Egyébiránt Rimaszombat is ifju főváros s fejlődésében némileg hasonlít Budapesthez. Még színészei is vannak, kikről itt is úgy gondolkoznak, hogy Bokodiék az ország egyik legjobb vidéki társulatának vezetői s nem egyszer jutott eszükbe, hogy ha kiállítás tekintetében nem is, de művészi értékre nézve a jó rimaszombatiak előnyösebb előadásokban részesültek, mint mi itt a népszínházban. Mert Bokodi egyetlen bouleszk komikus, kinek az ország fővárosában volna helye. Pedig újabban is a „Titkos csókban“ gyönyörködünk, de illúzióink nem volt oly magas fokon, hogy az összehasonlítás eszünkbe ne juthatott volna.

Meg vagyunk akadva a német nyelvvel. Az, hogy a védő képesség emelése fontosabb a kulturális érdekekénél, bár sok igaz van benne, visszatetszést szült. Ennek volt szüleménye a német nyelv tanításának sürgetése. Van azonban benne némi vigasztaló is, az t. i. hogy az ember annyiféle ember, a hány nyelvet beszél. Nem fogjuk féltetni ezentul a mi jó magyarjainkat, hogy Bécsben eladják. Politikai szenvedéseinknek a múltban valószínűleg ez volt alapja; a tárgyalásokat csak úgy értették, mint a miszép önkénytesek a „terrain lehrét.“ — átestek rajta valahogy, de maguk se tudták: hogyan?

Ugy hallom, hogy Batyiban most mozgalmas napok folynak: a nőegylet vajami olyanra készül, a mi ott „noch nicht dagewesen.“ Előképeket mutat be a város legszebb hölgyeinek közreműködésével. Nagyon szép lesz, ha sikerül s én azt hiszem, hogy ott, a hol anyai érdek fűződik egyúvé s a hol a tevékenység színei egy oly hölgy kezeiben öszpontosulnak, mint a nőegyletet elnöke: a szombatiak 20-án a legszebb élvezetekben fognak részesülni. Morgó.

S z i n h á z.

A lefolyt hét az erkölcsi siker hete volt, — noha az anyagi eredmény sem adott okot a panaszra, a mennyiben főleg az utolsó előadásokat meglehetősen számu közönség látogatta. — Szombaton a társulat igazgatójának Bokodyné Máthé Róza asszonynak jutalmára a nézőtér egészen megtelt. A művész oly szerepet választott ez alkalomra, mely egyéniségének leginkább megfelelt. Gauthier Margitot, az idegbetegségben szenvedő felvilági hölgyet nem is képzeltük másként, mint egy, a mint Bokodyné reprodukálta. Minden szava gondos tanulmányra vallott, de a tanulmányt a realis élet anyai őszinteségével fűszerezte, hogy szinte elfeledtük, hogy csak játszik, hogy a megelőző napon, mint piros pozsgás menyecskét láttuk egy vigkedélyű szerepében s féltettük, hogy ott omlik össze kedvese karjaiban. Utolsó jelenetét Sarah Bernhardtól tanulta s egy pillanatra sejtetni engedte a világhírű művésznőnek egyik legmegrendítőbb alakítását. Meghalni úgy, a mint ő, forrón szeretett kedves kebelére dölve, aztán lehulni róla úgy: mint a gyümölcs a fárol, a halálra kínzó fájdalom arezára fagyott vonásaival: valódi művészet volt. E jelenet megrendítő hatással volt a közönségre, mindenki szemében könny csillogott és mindenki tapsolt igazi elismeréssel. Azt az óriási kamélia koszorút tizméteres selyem szalagjával, melyet a néző-

A fosztogatásokkal a bíboros jóakaró intései s a király felhívásai után sem hagyván fel, Károly letette őt a tárnokmesteri hivatalról s arra az ifju Németújvári Miklóst nevezte ki. Ez Csákot még inkább felbőszítette. Visegrád várából, melyeket a esekéktől elfoglalt, nemesek annak vidékén fenyegette a személybiztonságot, de Budát is megtámadta. Úgy látszik, a király személyét hatalmába keríteni, volt célja. A pápai követ többször is megkísérelte őt kérések s fokozott ígéretekkel megnyerni, de hasztalan. Károly ekkor sereget állított ellene, melynek élére Debreczeni Dózsa nevezte ki s ez, úgy látszik, sikerrel működött ellene. Gentilis bíboros pedig, a király s főurak sürgetésére, 1311. jul. 6-án Pozsonyban egy szenvedélyes hangú iratban kimondta reá az egyházból való kiközösítést, ha 10 nap alatt Károly hűségére nem tér.

Ezzel azonban nem lehetett őt legyőzni. Ez csak a dacot keltette fel benne. Bosszuját azokon töltötte, kik a kiközösítést kihírdették. Ezek voltak Tamás esztergomi érsek s János nyitrai püspök. Ezek birtokaira támadt s dúlta, rabolta, elfoglalta. Nyitrat bevette s főemberei magát a püspököt szentül-szembe szidalmazták, gyalázták, sőt fegyvert ragadtak ellene. Hogyan menekült meg a haláltól, nem tudjuk. Kényszerítették, hogy Csáknak hódoljon, a mit soká megtagadott, de végre is megadta magát. — A papságot is kényszerítették, hogy az isteni szolgálatokat csak úgy végezzék, mint előbb. A püspök azonban e megalázott állapotban folyton guny tárgya volt, végre is elmenekült Nyitráról, mire Csák a püspöki várat és székesegyházat földig lerontatta. E közben Esztergom ellen készült, miről az érsek értesülvén, kiegészést ajánlott fel, a mit Csák elfogadván, 500 márkát ígért neki kárpótlásul, de ezt sem fizette meg, noha ő 15 ezer márkánál nagyobb kárt okozott az érseknek.

A király hívei, főpapok s főurak sürgették őt, hogy vessen véget e kegyetlenkedéseknek. Károly az 1312. év tavaszán összegyűjté tehát híveit. Eszélyesnek tartá azonban, hogy előbb a Kassa környékén pusztító néhai Amadé nádor fiait ellen induljon, kik Csákkal szövetségben állottak. Taborában voltak: Tamás esztergomi érsek, több püspök, Kopasz nádor, Miklós erdélyi vajda, Debreczeni Dózsa, Széchenyi Tamás, a szeptesi urak közül a Görgeiek stb. Különösen említendő Csák János országbíró, Máté testvére, kinek célja volt, hogy magát a király kegyébe behízelegvén, őt elfogja s Máténak kiszolgáltatassa; de terve nem sikerülvén, kénytelen volt a táborból menekülni.

Ápril elején a király Sáros vár alá érkezett s azt ostromolni kezdé, de felmentésére Csák nagy segélyhadat

azon birtokokat, melyeket akár mi uton, módon szerzett s birt, mint Trenesény várat s vármegyét, Nyitra vármegyét és Bajmócz várat örök időkre neki s örökösének adományozta. Ez adományozás azt mutatja, hogy Máté e birtokokat nagyrészt az interregnum alatt foglalta el.

E közben az Anjou-párt Károlyt, ki már III. Endre életében Dalmáciába jött, Esztergomba hozta s ott megkoronázta (bár nem a szent koronával) De Németújvári Iván elűzte őt s az elfoglalt Esztergomot „roppant nagy összegért“ 1301. nyarán Venczelnek átadta. Venczel elfogálván királyi székét Budán, Károly Péterváradra vonult, hol benső hívei nem esekélyebb tervet főztek ki, mint hogy Budát meglépik, rohammal teveszik s Venczelt elfogják, Hozzá is fogtak a végrehajtáshoz, de Buda polgárai nem adták fel mindjárt a várat, mire a vidéket kezdtek dúlni. De értesülvén, hogy Németújvári Iván sereggel jó Venczel védelmére, gyorsan visszavonultak.

Venczel azonban hamar megbánta, hogy Magyarországra jött. „A cseh kincs“ hamar elfogyott s azzal együtt fogyott pártja is. A pápán kívül pedig a császár, Albert is oly fenyegetőleg lépett fel atyja a cseh király ellen, hogy vigye ki fiát Magyarországból, hogy az jónak látta ezt teljesíteni. 1304. nyarán sereggel jött érte, jövet és menet pusztítva az országot. Utjában Károly hívei, sőt Csák Máté is nyugtalantították, és ezzel meg nem elégedve, Albert császárral és fiával Rudolf herceggel szövetségben, nagy pusztító hadjáratot intéztek Csehországba, melyben Csák Máté szintén részt vett.

Részt vett e szövetségben a csehek ellen a bajor herceg, Ottó is, de a császár kiméltlen eljárása miatt a csehekhez állott át. Így történt, hogy Venczel lemondván a magyar trónhoz való jogáról, azt neki adta át, ki leányágon szintén az Árpád-ház sarja volt.

E szerint a helyzet csak annyiban változott: hogy a cseh-párt helyett most bajor-párt állott az Anjou-párttal szemben. Ottó 1305-ben bejövén, Németújvári Iván támogatása mellett megkoronáztatik s hatalmába veszi Budát.

E közben a pártok fegyverszünetet kötnek. Ugyanis abban állapodnak meg az összes főurak, hogy 1307. szent György napjáig nem tesznek semmit, hagyják a dolgot magától fejlődni. Hogy ehhez hozzájárult Csák is, alig vonható kétségbe; először, mert az „összes“ főurakhoz tartozott ő is; másodsor, mert ez idő alatt ő se tesz semmit, hanem csak tétet. Vitéz és ügyes embere, Bogár Márton elfoglalja Zólyom s más várakat, s részt vesz Esztergom 1306-iki ostromában, melylyel Károly hívei azt Németújvári Ivántól elfoglalták. E tények eléggé mutatják, hogyan tartották meg a fegyverszünetet. Valószínű, hogy ez időben Ottó már utban volt

térről nyújtottak föl, megérdemelte. A környezet is kitett magáért. — Bagi (Duval Armand) a 4-ik felv. estély-jelenetében nagy vervevel játszott, Bokody, Krasznai, Besseney jó epizód-alakok, Krasznainé, Acs Irma beváltak.

Vasárnap, Csiky Gergely népszínműve a „Szökött asszony” került előadásra. A korsorn íróinak a népszínmű nem erős oldala, mindazon által darabjában sok kitűnően kidolgozott rész van, mi joggal várható is a színpad titkainak nagy mesterétől. — A társulat népszínmű személynete élén Erdei Bertával és Csigével gyönyörű népdalokat énekeltek s a közönség — elég jól mulatott.

Január 7-én „Válás után.” Bisson világhírre jutott vigjátéka. Két óra hosszú est volt; két óra hosszúig mindig nevetünk, játék alatt, felvonásokban egyaránt. A darab meséje oly mulatságosan szövevényes, hogy röviden el sem tudnók mondani. Tárja ez idő szerint a leghálásabb: az anyósok karrirozása. — E vigjáték nem ok nélkül tett szert világhírre. Alig van oly szerepe, mely jó kezekben haláltna volna, s örömmel konstataljuk, hogy Bokody, Krasznay, Acs Irma, mindhárom, minden jelenetükben a jó ízű határain belül, várakozásunkat teljesen kielégítették. A többi szereplők megállták helyüket.

Keddén, vendégszereplés volt. Jászay Erzsike k. a. ki néhány év előtt magyar színésznő volt — utóbb egy koppenhágai színháznak tagja — mint vendég a „Tündérlak Magyarhobban” című darabban lépett föl. A darab igen régi; valaha Blahinának és Tamássynak volt kedvenc darabjuk; nem is adják ma már másutt mint a népszínházban. Itt is tisztán a Blahiné kedvéért. A két országos hírv művészek jó ízű bohókodása a 2—3 felvonásban még ma is kedvre deríti a népszínház közönségét, mely az egész darab eslekvényét egy lélektani képtelenséggel teljes mesének tartja. Annak tartottuk mi is. A vendégszereplő kisasszony szép számu és hálás közönséget vonzott a színházba, mely első megjelenésekor is tapssal üdvözölte. Játékában sok természetesség és könnyedség van, dalait szép sikerrel énekelte.

Utolsó előadásul egyuttal a társulat művezetőjének, Bokodynak jutalmára „A nagyzás hőbortjai” című vigjáték került színre. Valóban elismeréssel tartozunk Bokodynak, hogy reportoirjában a színirodalomnak nemesek legújabb, de egyuttal legjobb termékeit felvette. Ez utal is oly darabban ismerkedtünk meg, mely kidolgozás és erkölcsi hatás tekintetében is nagy sikert ért el a világ összes színpadain — s társadalmi életünknek egy ép oly régi mint ostorozásra legméltóbb bűnét, a nagyzás hőbortját, méltó eszközökkel állítja pellengére. A darab valamennyi alakja az egy Ringheim Marit kivéve, e divatos betegségben szenved s a végén mindenik kigyógyul. — Bokody, Körösy, Krasznainé, Bokodyné, Markó Etelka, Csabypompás emsebbét alkottak s a néző tért zsuflásig megölt közönség a szereplőknek majdnem mindegyikét elismerő tapssal tüntette ki. — Ez előadás ugy is mint utolsó, ugy is mint jutalomjáték alkalmat szolgáltatott arra, hogy közönségünk Bokodyval szemben megelégedését kifejezhesse s őt a darab végével néhányszor a lámpák elé hívta.

Felhívás.

A „Magyarországi tanítók Eötvös-alapját gyűjtő és kezelő országos bizottság” ezennel tisztelettel kéri az ügyfeleket, valamint azon nemeslelkű emberbarátokat, a kik a tanító-özvegyek és árvák sorsának enyhítését, valamint a magasabb tanintézetekben jelenen tanuló tanítógymerekek jövőjét szívükön viselik, emlékezzenek meg 1 ftt évi járulékaikkal, illetőleg kegyes adományaikkal a nemzet legszerényebb napszámósainak országos jótékony

küldvén, kénytelen volt visszavonulni a Szepességre. Itt kiegészítven szereget, a lázadók által ostromolt Kassa segélyre siet. Az ellenfel erre Kassa felett a Furesa hegyet foglalja el, míg a király a Hernád völgyében a rozsnói mezőn ut táborát. Itt 1312. jun. 15-én történik meg a döntő csata, melyben a király, bár nagy veszteséggel, győzelmet arat.

A szétfutott Amadéfiak váraikba rejtöztek, de a király vezérei azokat u. m. Lublót, Sárostat, Sirokot, Regézet, Hollóköt, egymás után beveszik, mire az Amadéi s híveik meghódnak. A király is, a béke helyreállítása végett, egész ország felvidéken tartózkodik.

De Csák hatalmát a rozsonyi csata még nem törte meg. A kölesönös támadások s pusztítások még éveken át folynak s teljesen csak Csák halálával szűnnek meg. A kegyetlenségek is ezután nemesek Csákot s híveit terhelik. Hanem a király hívei is elég kegyetlenséget követnek el a lázadókon, a hol tehetik. De a kölesönös tartózkodás folyton tart köztük, félelmes lévén mindkét fél ereje a másikra nézve. Egyik sem kiesinyelhette a másikat. Így csak mint valóságos kis király, teljesen függetlenül tartja fenn magát tovább is, sőt 1315-ben János esch királlyal is harezba keveredik s Morvaországot dulja.

Károly trónja azonban még mindig nem állott szilárdul. Ujabb elégtelen pártsok ellen kell küzdenie, így a Tiszántul a Borsa család s hívei, Erdélyben László vajda fia, Dumántul a Nemetujváriak ellen s csak ezek leverése után fordulhatott ismét Csák ellen. Így 1316. és 17-ben foglalja tőle Visegrádot és Komáromot vissza. De hogy hatalma még mindig nagy volt, bizonyítja a 1318-iki kalocsai zsinat végzése, mellyel újra kimondják reá a kiközösítést. Ettől fogva csak igen gyér nyomok mutatják még egy-egy tettet 1521. márczius 18-án bekövetkezett haláláig. Családját illetőleg egy fia s egy leányáról történik említés, de hogy voltak-e őt, nem tudni. Birtokai gyorsan a király kezébe kerültek, csupán Trenesnyben tartották magokat hívei huzamosabb ideig. Végre a király személyesen ment ostromára s nem esékely veszteségek árán be is vette.

A mi Csák jellemét illeti, ennek megítélésében nagy nehézséget okoz, hogy csupán ellenségeinek nyilatkozatait bírjuk róla, sem önmaga, sem hívei, mit sem je gyezvén fel tetteik okairól, nem hallgathatjuk meg mindkét félt. Tettei alapján azonban szerzünk, Botka Tivadar részleg felmentő ítéletével szemben, Szalay László ítéletét fogadja el, mely szerint önző, garázda dynasta volt. Míg a néphagyomány, mely nevét fentartá a Mátyusföldön, de mint a gyermekgyilkos Heródest férgekkel élti meg, sem kedvez neki. S. I.

intézetéről és küldjék be adományaikat még f. évi január hó 24-dike előtt Orley Jánoshoz, az Eötvös-alap pénztárnokához (Budapest, VIII. kerület, Szentkirályi-utcai fővárosi népiskola) annyival inkább, minthogy számadó könyveinek a jelen évben is január 25-én zatnak le és így a később érkező összegek már nem gyarapíthatók a jelen évben kiosztandó segélyösszeget és ösztöndíjakat.

Ügyfeleinket ismételve fokozódó tevékenységre kell kérnünk az „Eötvös-alap” érdekében; mert ámbár alapunk tőkésített vagyona a jelen évben 8750 forinttal gyarapodott, jótékony intézetünk rendes évi bevétele, mely a kiosztás alá eső segélyösszegek és ösztöndíjak megállapításánál számba veendő, a mult 1887-ik évi rendes bevétellel szemben még nem mutat emelkedést. A mai pénztári kimutatás szerint jelen évi rendes tiszta bevételünk csak 2271 forintot tesz ki. Ugyanazért, nehogy ismét üres kézzel keljen alapunknak a hozzá forduló tanító özvegyek, árvák és jelenen tanuló ifjak nagyobb részét elboesajítani: lefolyó évünk utolsó perezeiben újra felemeljük kérés szavunkat, s éllet bennünket az a reményesség, hogy felhívásunk nem marad „kiáltó-szó” a pusztában. — Budapest, 1889. január 5-én.

Péterfy Sándor, s. k. elnök.

Luttenberger Agost, s. k. titkár.

Orley János, s. k. pénztáros.

Hírek és vegyesek.

Kinevezés. Ordódi Bertalan, törvényszéki jegyző, a escajai kir. járásbíróshoz albiróvá nevezetett ki.

Helyreigazítás. Lapunk 55-ik számában közölt putnoki műkedvelői előadás felülízetői sorából kimaradt Krémer József ur neve (Varkony), ki a nemes cél elérésére 2 forintot adott, — mit e pótló felemlítéssel helyreigazítunk.

Adományok a Tompa-szoborra: Városunk lakossága indirekt uton a nemes cél elérésére már áldozott s hisszük, hogy fog is még áldozni. Így harmadéve egy majális alkalmával a belépti díjakból nyolczvan forintnyi összeg gyűlt be: közintézetek (takarékpénztár, népbank), egyesületek, (polgári olvasókör, keresk. ifjak) amikor csak tehetik, megemlékeznek a nagy költőről, — de az egyesek adományaikkal még nem járultak a szent ügy eléréséhez. — De a mi késik, nem mulik. Szerény egyesületünk a kezdet óriási nehézségeit leküzdötte, — egy kis összegesköt szerzett, melyet a helybeli intézeteknél gyűmölösztet. Az alap tehát meg van, — csak terjeszteni kell, hogy a kütözött cél mielőbb eléressék. Ezuttal örömmel adunk hírt arról, hogy nagyrabecsült derék polgártársaink is megkezdették az egyenkénti adakozást. Ez uttal Horváth János ur 2 ftt, Szabó József tanácsos ur 1 ftt adományoztak. Továbbá Pallagi Benó ívén: Pallagi Benó 50 kr. Koléner Béla 20 kr. Fried Soma 20 kr. Kaiser Gyula 20 kr. Hónel Dani 20 kr. — 1 ftt 30 kr. Fogadják érte köszönetünket. Dr. Veres Samu, T.-sz. b. elnök.

A nemzet napszámosa. Udvardi Ferencz majomi tanító meghalt. Ő is egyike volt azoknak a szegény színészeknek, kik a Bogdy társulatából tavaly a legsúlyosabb anyagi körülmények közt hátra maradtak. Gyöngye szervezetét már akkor megtámadta az emésztő kór, melynek gyors lefolyását sietteté az a nyomasztó körülmény, melyben a gondatlan igazgató egész társulatát juttatta. Par hét mulva azonban a majomiak a mindenkéül elhagyott szegény színész tanítójuká választották, de állomásán nem sokáig működhetett, mert a napokban meghalt. Temetésén Bokodiek társulata két taggal képviselteté meg.

Színészek négy heti időzés után eltávoztak városunkból — s Ozeledén ütök föl sátorfájukat. Az utolsó három előadást közönségünk meglehetősen számban látogatta s e körülmény lehetővé tette, hogy tisztességes körülmények közt vonulhassanak ki a muzsák hajlékából. A színtársulatnak különben is jóra való, derék személyzete volt, kiknek ugy színpadi működésével, mint társadalmi életével közönségünk meglehetősen elégedve, ugy, hogy ha valamikor még erre veti sorsuk, szíves viszontlátásra fognak találni. Ez a legszebb utavaló, mit egy színtársulat magával vihet.

Uj magyar népdal füzér. A „Harmonia” zene folyóiratban Wagensommer Jánostól, dalárdánk érdemes karnagyától szépen kidolgozott népdal-egyveleg jelent meg. E dalokat szerző Paál Gyulának a „Tulipántos láda” című népszínművéhez írta, mely az egy év előtt itt járt Bogdy féle társulat által sikerrel adatott elő. A dalok férfi karra vannak írva s érdemesek arra, hogy a közönség körében elterjedjenek.

Az emberirtó. Szerdán este öt és hat óra között a Kispáston járó emberek egy fiatal férfi holtestére bukkantak. Neve Hunfalvy Géza, ki már rég idő óta a pálinka élvezetébe merült s ugy látszik sorsát nem kerülheték ki. Halála napján is szüntelenül ivott s egész öntudatlanul került a Kispástra, hol az alkohol erőtt vet rajta, földre teríté honnan maga szántából többé nem kelhetett föl.

Zsidók magyarosodása. Miskolcra — mint a „Borsod”-ból értesítünk, mozgalom indult meg az idegen hangzású zsidó nevek magyarosítására. Most dr. Kazai Mór felhívást boesajított ki Borsodmegyére és Miskolcz város felkes zsidó polgárhoz, hogy mentől tömegesebben csatlakozzanak a hazafias irányu mozgalomhoz. „Itt a mi időnk — ugymond, — nem készlet, nem kényszerít most sem a sajtó, sem a közvélemény sürgető szava a lépésre. Ha megtesszük, kettős az érdem, mert szívünk sugallatából, lelkünk meggyőződéséből eslekedtünk. Vajjon nálunk nem volnaok oly hazafias gondolkozású zsidók, kik a nemes példát követve a miskolczhoz hasonló irányu mozgalmat indítanának?”

A beszolgáltatott dohány. December végén mindazon dohányos emberek, kiknek birtokában még saját természetű szüzdohány volt, felszöllitattak, hogy a legszigorubb büntetés terhe alatt szolgáltatassék be dohánykészletüket. A kiknek volt dohányuk el is vitték. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy mi lett avval a sok beszolgáltatott dehánnyal, — melynek kilójáért az átvételnél tízenhat krajczárt fizettek? Megsemmisítették-e a verejtékes munka gyümölését? vagy a kinestár a maga javára fordítja s akkor a szüzdohány előbbi birtokosai az állami fertőtlenítés után tiszteres árban vásárolják vissza saját természetényüket. . . ?

Farsangi hírek. Az osgyáni róm. kath. iskolazék által folyó 1889. évi január hó 13-án Osgyában, Lusztig

Farkas vendéglőjében az iskola-alap javára jótékony ezélu táncmulatság rendeztetik, melyre a n. é. közönséget tisztelettel meghívja a rendezőség nevében Timár István, tanító. Kezdeté 7 órakor. Belépti díj 20 kr. Felülízetések köszönettel fogadtatnak és hírlapilag nyugtáztatnak. — A sárosataki ev. ref főiskola tanári kara, saját nyugdíjmérete javára, 1889. évi január hó 26-ik napján, a városháza termeiben közvacsorával összekötött táncvigalmat rendez, melyre az iskola pártfogóit tisztelettel meghívja a rendezőség, melynek tagjai: Nemes Ferencz, biz. elnök, dr. Ballagi Géza, Buza Janos, V. Krüszelyi Bálint, Molnár Lajos, pénzt. ellenőr, Nagy Gusztáv, pénztárnok, Buza Jánosé, Emödy Dánielne, ifj. Katona Zsigmondné, Kérészy Istvánné, Kun Pálné, Maklári P. Miklósné, Mitrovics Gyuláné, Pásztor Sámuelné, Szánthó Gyuláné, Szinyei Endréné, Szinyei Gerzsonné, Szívós Mihályné, Ujlaky Istvánné, Zombory Emödné, Kovács István, Miskolczy Endre, Pataký Pál, Szikszay András, Tüdös István, Eperjesy Ferencz, Mezőssy Béla, Dókus László, Kovács Lajos, Vékey Zoltán, Eperjesy Lajos, Moesary István, Kérészy Gyula, Philipp Alfréd. — Belépti díj személyenként 1 ftt, családjegy 2 ftt. Felülízetések köszönettel fogadtatnak s hírlapilag nyugtáztatnak.

A Gazdasági Mérnök című közérdekű gazdasági és műszaki képes hetilap, melyet Gond a Béla műszaki tanácsos és műegyetemi magántanár szerkesztése mellett már 12 éve szolgálja híven a gazdasági és műszaki haladás ügyét, a folyó évben az eddiginél még gazdagabb és változatosabb tartalommal folytatja pályafutását. A most megjelent első számban — melynek első lapját a párisi világtkiállítás nagy iparesanokának sikerült képe díszíti — a hordalékos folyók szabályozásáról közöl igen tanulságos szakezikeket, majd Bodnár Péter kezdi meg a Bodrogközi tiszaszabályozó társulat történetének érdekes ismertetését. Ezt követi Faragó László ezikke egy új pulsometeréről, míg egy másik ezikk az erdészeti technikának műegyetemünkön való tanítását sürgeti. Egy igen korszerű s bizonyára mindenki közelről érdeklő ezikk az épületek mesterséges kiszáritását tárgyalja, míg egy másikban a berlini telefonhálózatnak a házi órákkal való kapcsolata van érdekesen ismertetve. Az erdélyrészi közgazdasági mozgalmakról s a fumei kereskedelmi forgalomról a lap rendes levelezői nyújtanak érdekes képet. Igen gazdag a találmányok és különféle rovatok, míg a vállalatok rovatában közölve a hazai összes építkezésekre és szállításokra vonatkozó árlejtések s a mérnöki, építészeti és tervezési pályázatok. — A „Gazdasági Mérnök” megjelenik minden vasárnap. Előfizetési ára egész évre 12 ftt, félévre 6 ftt, negyedévre 3 ftt, mely összeg a lap kiadóhivatalába (Budapest, VIII. Mária-utca 7.) küldendő. Ajánljuk e jeles szaklapot az uradalmak, földbirtokosok és gazdasztek, mérnökök és építészek, gyárosok és gépészek, építő-iparosok és vállalkozók szives figyelmébe és pártolásába.

A belügyminiszterium által ajánlott sorsolási lap.

A nagyméltóságú m. kir. belügyminister ur december hó 11-én 80753. sz. a. keltetett és az összes köztörvényhatóságokhoz intézett körrendeletében a Lőry Jenő által kiadott „Magyar Merkurt,” mint a magyar államban levő és kisorsolás alá eső értékpapírok huzásainak eredményéről kellő tájékozást nyújtó sorsolási szakközlönyt, az összes köztörvényhatóságok figyelmébe ajánlotta. A „Magyar Merkur” ebből az alkalomból igen érdekes mutatószámot állított össze, mely kellő tájékozást nyújt e hasznos és kifogástalanul szerkesztett, minden értékpapír birtokosaira nézve nélkülözhetetlen sorsolási lap igazán bő tartalma és felette ügyes beosztása iránt. — Ez a mutatószám már az eddiginél nagyobb alakban, rotációs gépen nyomtatva állított ki, a hogy a lap január 1-én tul rendszeren kiállitva lesz. — Ebből a mutatószámából, melyet kívánatra bárkinek megküld a „Magyar Merkur” kiadóhivatala (Budapest, hatvani-utca 17. szám), mindenki meggyőződhetik arról, hogy a „Magyar Merkur” minden tekintetben messze tulszárnyalja az összes hasonnemű vállalatokat, és előfizetési ára is oly csekély (egész évre postán is szétküldve csak 2 ftt), hogy melegen ajánlhatjuk mindazoknak a figyelmébe, a kiknek sorsjegyük vagy másnemű értékpapirjuk van.

CSARNOK.

A promontori kis leány.

(Énekes bohózat 1 felvonásban. Irta Paál Gyula.)

Személyek:

Krámer János	Lizi, jegyese
Bábi, felesége	Schmotzer, iskolamester
Rézi, leánya	Bandi, a káposztás megyeri bíró fia
Pinczerna	Friczi, szolgáló
Hánzl, fia	

Idő: jelenkor. Történi: Promontoron.

Első felvonás.

(Kerített udvar, rácsos kis kapuval a háttérben. A nézőtértől balra Krámer háza, jobbra terebélyes fa, alatta asztal, mellette székek.)

I. Jelenet. Krámer, Bábi, Rézi.

Rézi (fel-alá járva, durezásan). Nem! Százszor is ezerszer is nem!

Bábi. Obur am Gottes wül'n!

Rézi. Csak azért sem! Két napja hogy idehaza vagyok s már is azt akarják, hogy belőlem újból sváb leány legyen.

Krámer (ráüt az asztalra, mely mellett ül) stüll Rézi!

Rézi. Nem, nem, nem! Én magyar leány maradtam. Mintha bizony hiába lettem volna Káposztásmegyeren harmadfélévig cserében.

Krámer. (indulatosan) Inkább lenni Piriócs.

Rézi. Meghiszem, ahol édes apám sógorai ugyanazt a követ fűjják, a melyiket kelmed. Piriócsón! a hol a borotvált képű Fetterek így szólítják meg egymást: (utánzóva) „Wu gágánszten hia?” — „Huám.” — „Na, fit i Gott Zeppi.”

Krámer. (mégiesen felugrik) Holcz Maul, szunectz...

Rézi. Mondtam már, hogy ne öljenek azzal a ménkü adta sváb nyelvvel, mert biz' Isten a Dunába ugrom.

Bábi. (ijedten) Jaj!

Rézi. Akkor aztán kifoghatják a holt testemet s meg is sirathatják akár németül.

Bábi (siránkozva Krámerhez). An den biszt tu die Schuld!

Krámer (sértett önérettel). No jo frailich! Rézi (sirva fakad). Ha még egy szót hallok, el-emészttem magamat.

Krámer. Szei stád, Rézi! Rézi. Nem én. Csak azért sem!

Bábi. Te agartad, hogy ő danului menjen ungaris peszélni. Jecz' frisz, wasz tu kocht haszt!

Rézi. Ő csak jót akart anyám, mert azt akarta, hogy leánya magyar legyen szivből-lélekből.

Krámer. Lári-fári.

Rézi. Igazán szégyenlem magamat, hogy ebben a faluban még maupáság sem beszélék a magyar nyelvet, daczára, hogy ilyen közel fekszik a tóvároshoz.

Krámer. No ott is több német szó hallani, mint madjar szó.

Rézi. Elég baj biz a'. Ők piruljanak értte. — No de ha ott nem akad ember, a ki kezébe vegye a gyep-lőt, hát itt, ebben a rongyos kis faluban akad majd egy leány — s az a leány majd én leszek!

Krámer. Himmel Donnewetter!

Rézi. Akár himmel, akár donner, én nem állok el szándékomtól. A káposztásmegyeri tisztelendő ur ugyanis azt beszélte minapában a czintérium előtt, hogy egy hatalmas „ministrás” ur . . . vagy hogy a manóba nevezik őt . . . erőnek erejével némotté akarja tenni a magyar ifiurakat, no hát én meg trucezra is magyarrá teszem először apámuramékat, aztán a szomszédokat és így tovább az egész falut!

Krámer. An Smórn!

Rézi. Ha tehát nem hajtanak kérő szavamra, s tovább is sváb szóval gyötrik a lelkemet, hát olyan igazán mondom, mint a hogy ma vasárnap van, bele ölöm magamat a Dunába, aztán ráadásul megiszom ezt a pakli gyufát herbethéában. (Zsebéből gyufát vesz elő.)

Bábi. Jaj!

Krámer. (El akarja tőle venni.) Gibsz'tz her!

Rézi. Igérjék meg hát, hogy ezután sem előttem, sem mögöttem, sem maguk között, sem sehol ebben a házban nem beszélnek németül.

Krámer. (Rátartón) No jo, frailich!

Bábi. Én kevés tudni madjarul. Jesszas!

Rézi. Majd bele okul édes anyám. Én még kevesebbet tudtam, mikor Káposztás-Megyerre kerültem. (Határozottan) Megteszik vagy nem?

Bábi. Au vé! (Lehanyaglik egy székre.)

Krámer. (Hajába kap) Himmel donnerwetter!

Rézi. (Ingerült pityergéssel) Még egyszer kérdem, megteszik vagy nem?

Krámer. (Némi benső küzdelem után, mérgesen) Nem!

Rézi. Hát áldja Isten kelmeteket édes szüleim. (Elrohan.)

Krámer. (Megrémülve) Rézi! (Utána rohan.)

Bábi. (Kezébe temeti arczát) O mei Kind . . . mei liabesz Kind . . .

II. Jelenet. Volt. Pinczerné.

Pinczerné. (Imakönyvvel kezében belép) Globt szei Jeszesz Krisztosz.

Bábi. Ah . . . Oh . . .

P. No, no, vosz iszt ten gsén?

B. Nix dajcs. Madjar peszélni. A lányom wird gleich sterm . . .

P. (Ijedten) Die Rézi? . . .

B. Ja, ja; azt moutja, megissza egy páckl Reibhölz, ha peszélni még e házban svóbis.

P. (Összeesapja kezeit) Hailger Józef, hülf!

B. Jaj, Frau Pincznerin, moga okos asszony, mindig segiteni tudsz, mikor a hiteg lelte a terekadba. Hát danásolni nekem most hamar.

P. (Zavarral) Ja, ja, óbr . . .

B. (Befogja füleit) Nix svóbis, mert a leányom meginni a herbatét.

P. O du gerechter Gott! Mi lesz akkor az enyim Hanzl? Az a ferfluchter Kerl egészen pelepolondulta a lányába!

B. (Kezeit tördelve) Segiteni nekem, segiteni Frau Nachbarin!

P. Ah, tudja mit, Frau Bábi? Menjünk ezu den Herrn Schulmászter, az is nadjon okos ember, majd segit megcsinálni a pajt.

B. Menjünk, menjünk. (El mindketten.)

III. Jel. Rézi, Krámer (jönnek.)

Rézi. (Besiet) Megölöm magamat, csak azért is megölöm magamat!

Krámer. (Rimánkodva) Szei stüll Rezi, wan i szag!

R. Kértem, könyörögtem, erőszakoskodtam, — mind hasztalan. Most én mondom, hogy „Fit i Gott Promontur!”

K. Obr i pit dieh, her auf!

R. Szivesen, ha nem beszél hozzám svábul.

K. Mein't wég'n, hát legyen ugy, csak add ide azt a páckl Reibhölz!

R. Itt van. (Átadja a gyufát.)

K. No most én meglátni, tudok-e parancsolni az enyim lányomnak. (Mérgesen elsiet.)

R. Hiába viszi el édes apám, kapok én a Grünwald zsidónál másikat helyette. No bizony, rajtam ugyan ki nem fognak. — Jaj, majd halálra szégyenltem magamat, mikor ezeket a csuf sváb atyafiakat megláttam körültem. Mit szólna Bandi, ha ellátogatna hozzánk?!

(sóbaj) Hej, beh mások is azok a nyalka magyar legények! Ugy áll rajtok a kaczkiás ruha, mintha rájuk öntötték volna. Aztán milyen pompásan illik nekik, mikor azt dalolják:

Kalapom, kalapom esurgóra . . . stb.

IV. Jel. Volt. Hanzl.

Hanzl (esüses siphával fején, ó-németes öltözetben, belép) Ah! . . . Biszt tu dó?

Rézi (félre) Uram teremtem ne bagyj el! Épen ugy néz ki, mint az a majom, a melyiket Káposztás-

megyere. mutogattak az olaszok. (Nevetve, fenn) Te vagy az Hanzl?

H. Frailich bin isz. Dei' lieber Hanzl. No, kumm her amól! (Kitárja karjait.)

R. Jaj, galambom, nem értek én már svábul egy krükköt sem.

H. (Bámulva) Há? . . .

R. No-no, csak be ne kapj, mert ilyen majomtól még az is könnyen kitelik.

H. Mit peszélni? . . . Én majom vagy? . . .

R. Vagy bizony magad.

H. Rézi, moch mi net ezurnich, szunszt!

R. Hallod-e Hanzlikám, elhord magad előlem, mert biz' Isten a képedre nyomom a tenyeremet.

H. (huzódozva) No no, szei net tum!

R. Azért hát csak sipirez, mig időd van, mert majd én találom megharagudni.

H. I' á!

R. Ne esüfold magad kinesem!

H. Hát biszt du net mein Saczez?

R. (nevet) En? . . . A tied? . . . Kell is nekem ilyen madarjesztő. Magyar legény kell nekem rózsám, még pedig a javából!

H. (nagyot bámulva) Madjar legin?

R. Az hát, a kinek sugár a termete, módos a járása, csillogók a szemei, ölelő karjai meg olyan puhák, akár csak a ligy párna.

H. Czum Teufel hinein!

R. Aztán a kinek az a kis fekete bajusz ugy oda illik az ajka fölé, mint az égboltra a szivárvány

H. No hát én is megcsinálék pajusz.

R. Meg ám. subiezkból! (nevet.)

H. Krucezi Türk'n!

R. Jaj, tán még mérgeledni is tudsz?

H. No ja. — wi an Oksz.

R. (nevetve) Akkor hát csak eredj közéjük, oda való vagy szögám.

H. De vagyok tehozzád való. A tied Mutter nekem adta kezedet.

R. Neked?

H. Aha!

R. No akkor szépen bolonddá tett, galambom.

H. Nix polonddá. Tasz stéd was i szog!

R. Már akár stéd, akár nem stéd, de én a tied sohasem leszek.

H. Dasz wia ma so szég'u!

R. Hát aztán mit csinálnál te velem?

H. No jo, most miudjárt én neked itt kitákolni.

R. Hiszen te szeretni sem tudsz ugy, mint a magyar legény.

H. Nem?! . . . (mellére üt) I' hász Hanzl!

R. Nos aztán?

H. Akit pedig Hanzl szeret, az mek fan szeret. (megakarja Rézit ölelni) Jecz't kriagszt á puszi!

R. (kiperdül karjaiból) Jaj, hogy az ördög vigyen el magával! (seprőt kap s elkergeti őt)

V. Jel. Schmotzer, Bábi (jönnek.)

Schmotzer: (belép Bábival) Ah, ah, szó wasz iszt nó net g'sén in Promontür.

Bábi: (kezeit tördelve) Kérem. Herr Schulmászta, csak madjarul peszélni, mert az enyim Tochter megissza a herbatét tyufával.

Sch. No, szépen mek fagyunk. Ezért lenni Káposztásmegyeren harmadfél estendő! Ah, ah, esz iszt ezu tum. Isz schöd für die Zeit. (Előveszi burnótszelencéjét, fedelére csap, felnyitja s kínálja Bábit.) Tessik Frau Krämerin.

B. (vesz) Tank schén. (szippant) Oh, ha én ezt előre lehet tudni, hát soha se nem küldi őt in tausch.

Sch. (szippant) Későn meg fan a pánat.

B. De mi is ütötte pele abba a leány? Olyan szelid meg lenni wie ein Engel. Most? . . . Gott behilf! . . . Olyan vad, mint egy echte ungarische Stubnmádl!

Sch. Ja, ja! Megcsinálni őtet Káposztásmegyerben.

VI. Jel. Voltak. Pinczerné.

Pinczerné (lelkendezve besiet) Oh Gott! Oh Gott!

Bábi (ijedten) Mi meg fan már megint?

P. Oh Gott! Oh Gott!

Schmotzer (titkon Bábihoz) G'wisz ihr Kraud iszt wider veprennt.

P. Mein Hanzl! . . . Mein lieber Hanzl!

B. Madjarul muszáj sirni őtet. Frau Nochtparin.

P. No hát, persze madjarul. Ő is megkapta a hádáro madjarul a seprővel.

Sch. (bámulva) A seprővel? (kínálja) Schnupfen szi trauf Frau Pincznerin.

P. (szippant.) Oh mein Hanzl! . . . mein áneziger Hanzl!

B. Hát miért megkapta a hádára?

P. Weg'n nix. (sirva fakad) Weg'n an Puszl!

Sch. Ah! . . . És ki adta neki seprővel?

P. Die Rézi!

B. Hát mei' Tochta nem szeredni a fiát?

P. (gúnyosan) Ah, Rézi csak madjar legin szeret.

B. Jaj, most miudjárt megszakad enyim szive! (Schmotzer karjaiba hanyatlik.)

Sch. Obr Frau Krämerin erős meglenni, na.

B. Jaj, az enyim Tochta madjar legin megszerette.

P. A kinek meg fan piczi fekete pajusz?

Sch. Fekete pajusz? . . . (élénken) Hopsza, i hab im schon! (Pinczernéhez) A moga fiának is csinálék fekete pajusz.

P. Mit? . . . Az enyim Hanzlnak?

Sch. Frailich. Aztán rá teszünk fejére egy esárdás kalap, nakába czifra kepeneg . . . és Rézinek meg fan a madjar legin. Na, hób' i ned Recht?

P. (felvidulva) Jaj, dehogyned! Szo á Kopf. Obr á szó á Kopf! Mondtam én, hogy a Herr Schulmászter nadjon okos ember! — Lass'nez mi no ámol schnupfn.

Sch. Tessik. (miután szippantottak) Jetzt gémar háam. A Hanzl fogom én tanítani madjarul.

P. (Karjába fogódzik) Lieber Herr Dokta!

B. (Szintén Schmotzer karjába fogódzik) Lieber Herr Schulmászter!

Sch. (Menés közbe) Ja, ja, olle beide. (El mind.) (Vége következik.)

Hivatalos közlemények.

Gömör-Kishont t. e. vármegye alispáni hivatalától.

Hirdetmény.

16392. sz. — A folyó év és hó 12-én megtartott rendes téli közgyűlés alkalmával leköszönt megyei közigazgatási bizottsági tagok helyeinek választás utján leendő betöltése végett rendkívüli közgyűlés tartásának szüksége merülvén föl, ezen gyűlés határidejéül a jövő 1889. évi január hó 14-ik napjának d.-e. 10 órája tűzött ki.

Ugyanezen alkalomból lesz tanácskozás tárgyává téve a m. kir. közmunka- és közlekedésügyi miniszteriumnak közmunka szabályrendeletünkre leküldött rendelete is.

Midőn ezekről a vármegye közönsége ezenel értesítettik, egyszersmind hivatalos tisztelettel kéretik föl, hogy a moudott határidőben Rimaszombatban, a vármegye székházánál tartandó közgyűlésen résztvenni sziveskedjék.

Kelt Rimaszombatban, 1888. évi december hó 27-én.

Alispán helyett
Ujházy, főjegyző.

Felolós szerkesztő: Dr. VERES SAMU.

Magán-hirdetések.

Kiadó lakás.

Rimaszombat városában, a Ferenczi-uteza 5-ik sz. alatti házban, közel a Törvényszéki palotához, két nagy szoba, konyha-ház, mellette lévő éles tárral, február hó 1-ső napjától bérbe kiadandó. Bérleti akarók jelentkezzenek ugyanott a birtokosnál.

Meghívás.

A nagy-rőczei kölcsönös segélyszövetkezet folyó évi február hó 2-ik napján tulajdon házában tartandó

rendes közgyűlésére

az összes jogosult tagokat ezennel tisztelettel meghívja,

Nagy-Rőcze, 1889. év január 3.

Hlavács Sámuel,

mint a nagy-rőczei kölcsönös segélyszövetkezet igazg. elnöke.

Tárgyak:

1. Igazgatósági jelentés.
2. A zárszámadások és a mérleg átvizsgálása, illetőleg helybenhagyása.
3. Az 1888. évi osztlék megállapítása és a maradvány feletti rendelkezés.
4. A felügyelő-bizottság választása.
5. Az alapszabályok módosítása.

Hirdetmény.

8026. sz. — A rimaszombati kir. tszék mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy a rimaszombati Takarékpénztár végrehajtónak Gajdács Czaban Pál végrehajtást szenvedő elleni 80 frt kötelezés és jár. iránti végrehajtási ügyében a rimaszombati kir. törvényszék területén lévő Pongyelok község határában fekvő a pongyeloki 45. szíjkyben foglalt Gajdács Czaban Pál ingatlan birtokára az árverést 1606 frt-ban ezennel megállapított kikiáltási árban elrendelte, és hogy a fennebb megjelölt ingatlanok az 1889. évi márczius hó 19 ik napján d. e. 10 órakor Pongyelok községben a községi bíró házában megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áru alól is eladatni fognak.

Arverezni szándékozik tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át vagyis 160 frt. 60 kr készpénzben, vagy az 1881. LX. t.-cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november 1-én 3333. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ában kijelölt ovadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t.-cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Kelt Rimaszombat, 1888. évi november 28. napján.

A rimaszombati kir. tszék mint telekkönyvi hatóság.

Hánrich, kir. tszéki bíró.